

**ATATÜRK DEVRİMLERİ ENSTİTÜSÜ YÖNETMELİK TASARISI
GEREKÇESİ**

GEREKÇE :

1. Enstitünün kanunî dayanağı :

“Devrim Tarihi Enstitüsü” veya “Türk Devrimleri Enstitüsü” adı ile kurulacak bir kurum, ancak 1750 sayılı kanunun ilgili maddesine göre kurulabilir. “Ankara Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesine bağlı bir Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü, kurulması Hakkında” 4204 sayılı kanun, adından da anlaşıldığı gibi özel bir kanundur. yani belli bir fakültede belli bir enstitü kurmayı amaçlayan kanundur. Bu kanunun kuruluşu ilişkin hükümleri, 1750 sayılı kanunla kaldırılmıştır veya en azından diğer fakültelerde işlemez. Çünkü 4204 sayılı kanundan 30 küsur yıl sonra çıkan 1750 sayılı Üniversiteler Kanununa göre, Üniversiteler ve Fakülteler özerktir, 4204 sayılı kanuna bağlı değildirler; gerekli gördükleri yerde 1750 sayılı kanun hükümlerine göre Enstitü kurabilirler. 4204 sayılı kanun hükümlerine istinat etmeleri, imkânı ve gereği yoktur.

Bu itibarla, Edebiyat Fakültesince hazırlanmış yönetmelik tasarısından 4204 sayılı kanunun da mesned gösterilmesi gereksizdir. Kurulacak Enstitünün dayanağı 1750 sayılı kanun olabilir.

2. Enstitünün amacı ve görevi :

4204 sayılı kanunda, Ankara Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesine bağlı olarak kurulacak “İnkılâp Tarihi Enstitüsü”nün amaçları sayılmıştır. Bunlar özetle, Türkiye’de yapılan islahat ve yenilik hareketleri, devrimler, millî mücadele ve Cumhuriyet idaresinin esasları üzerinde araştırmalar yapmak, bu konularla ilgili bir arşiv kurmak, hattâ müze kurmak ve inkılâp tarihi ve Türkiye Cumhuriyeti rejimini okutmak ve tanıtmaktır. Kanun hükümlerinin birlikte tetkikinden anlaşılır ki asıl amaç, Türk devrimlerini ve bu devrimlerin ifadesi olan Türkiye Cumhuriyeti rejimini yani Anayasa esaslarını incelemek, tanıtmak ve fakültelerde okutmaktır.

1750 sayılı Üniversiteler Kanunundan sonra Üniversitelerde kurulacak devrim enstitütüleri, 4204 sayılı kanuna ancak bu “asıl amacı” itibarıyla bağlı olabilirler. Bu eski kanunun öbür hükümlerinin, diğer üniversite ve fakülteleri için hiçbir bağlayıcılığı yoktur. “Asıl amaç”, Türk devrimlerini, tarihî, siyasî, hukukî ve sosyal anlamı bakımından incelemek, tanıtmak, yaymak ve okutmaktır. Bu amaç, 1961 Anayasasına göre üniversitelerin görevleri arasındadır. 4204 sayılı kanundan önce de Üniversitelerimizde “İnkılâp Tarihi” okutulurdu. O zamanki dersler hatırlanırsa veya ders

kitapları incelenirse görülür ki, "İnkılâp Tarihi" dersinin amacı, Türk inkılâbının, hukukî ve siyasî ilkelerini, dünya görüşünü, sosyal hedefini incelemek, bu devrimin ideolojisini yapmaktır. Bu konuda tarihi bilgi, ancak devrimin oluşumunu ve bu günkü siyasî, hukukî ve sosyal anlamını kavramaya yetecek ölçüde verilmelidir. "İnkılâp Tarihi" sözünden, sadece veya esas itibariyle tarih bilgisini anlamak yanlış ve asıl amacı unutturucu niteliktedir. 4204 sayılı Kanun hükümlerinin iyi incelenmesinden de çıkan sonuç budur. Rahmetli Atatürk zamanında ve daha sonra, Üniversitelerimizde İnkılâp tarihi derslerini, tarihçiler değil, tersine inkılâbı yaşamış, inkılâp için cephede ve kürsülerde mücadele etmiş devrimci hukukçular, subaylar, inançlı politikacılar (Mahmut Esat Buzkurt, Recep Peker, Yusuf Kemal v.b.) okuturlardı. İnkılâp tarihi derslerinin bu kişilere verdirilmesi, çok anlamlıdır. Atatürk'ten sonra ve günümüze kadar bu, asıl amaca uygun olarak böyle devam etti. Devrim Tarihi derslerini tarihçiler değil, Türk Devrimleri konusunda emeği geçenler, inceleme yapanlar, Türk devriminin anlamını ve amacını iyi bilenler okutmalıdırlar. Tıp Profesörleri Dr. Sadi İrmak, Süheyl Ünver, Hukuk Profesörleri Hıfzı Timur, Yılmaz Altuğ, Hamza Eroğlu v.b. çok yakın yılların devrim tarihi hocalarıdır. Bu hocalar arasında tarihçiler de bulunabilir, fakat bu tarihçiler, tarihçi oldukları için değil, Türk devriminin hukukî ve siyasî anlamını, Türk Anayasa rejimini iyi bilmeleri itibariyle bu dersi okutmakla görevlendirilmişlerdir.

Özetle şunu söylemek lâzımdırki, "devrim tarihi" adındaki "tarih" sözüne bakıp bu dersi bir tarih dersi saymak, çok yanlıştır. Bu ders, Türk devriminin anlamını, temelini, Türk toplumunun Batı medeniyetine çevrilen yönünü açıklayan çok önemli bir bilgidir. Tâbir yerinde ise, bir ideolojidir.

Bu itibarla kurulacak Enstitüyü, Edebiyat Fakültesinin Tarih Bölümü ile ilgilendirmenin, anlamı ve gereği yoktur. Enstitü, bütün üniversitenin malı olmalı, üniversitenin ortak ve en yüksek -organının yâni devrimi bilen, inceleyen ve yayan her elemanından yararlanabilmelidir.

3. Enstitünün adı ve Üniversite örgütü içindeki yeri :

Yukarda sözü edilen yanlış anlamalara yer kalmamak üzere, Enstitünün adı, "Türk Devrimleri Enstitüsü" olmalıdır (*). Görevi, Türk devrimlerini ve özellikle - bu devrimlerin, en kararlı, en belirgin aşamasını oluşturan Atatürk devrimini her yönü ile incelemek, araştırmak, yazmak yaymak ve öğretmek olmalıdır.

"Atatürk devrimleri Enstitüsü", Üniversite Rektörlüğüne bağlı bir örgüt olarak kurulmalıdır. Enstitü Müdürü, Üniversite öğretim üyeleri ara-

(*) Üniversite Senatamız bu adı "Atatürk Devrimleri Enstitüsü" olarak düzeltmiştir.

sından Senatoca seçilmelidir. Seçimde, adayın Türk devrimi üzerindeki bilgisi, çalışması, sahası, anlayışı, yayınları gözönünde tutulmalıdır.

4. Enstitünün Yönetim ve Danışma organları

Enstitüde, müdüre yardımcı olacak bir "Yönetim Kurulu" görevlendirilmelidir. Ayrıca, bilimsel çalışmalarda danışılacak bir "Danışma Kurulu" kurulmalıdır.

Yönetim Kurulu, müdürün başkanlığında 3 kişiden kurulur. Yönetim Kurulu üyeleri, üniversitede görevli doçent veya profesörler arasından Senatoca gizli oyla seçilir. Kurulun görevi, Enstitünün her türlü işinde müdüre yardımcı olmaktır, oyların eşitliği halinde Müdürün bulunduğu tarafın oyları üstün sayılır.

Danışma Kurulu, Enstitünün bilimsel çalışmalarında, seminerlerin, konferansların, sempozyumların düzenlenmesinde, yayınlanacak veya çevrilecek kitap ve yazıların seçiminde düşüncesini bildirir, tavsiyelerde bulunur. Danışma Kurulu üyeleri, Üniversitelerde görevli doçent ve profesörler arasından gizli oyla Senatoca seçilir. Yönetim Kurulu üyeliği ile Danışma Kurulu üyeliği, bir kişide birleşebilir.

Enstitüye düşen öğretim görevi, öğretim elemanlarınca yürütülür. Enstitü fakülte ve yüksek okullarda Türk devrimi dersini okutacak yeteneği taşıyan her öğretim üyesinden - veya öğretim yardımcısından - faydalanmalıdır. Bu amaçla Enstitü müdürlüğü, Danışma Kurulunun düşüncesini aldıktan sonra, ilgili elemanların, 1750 sayılı kanun hükümlerine göre görevlendirilmeleri için Senatoya veya Fakülte ilgili kurullarına başvurmalıdır.

Enstitü, kendi bünyesi içinde, Türk devrimleri üzerinde uzman elemanlar yetiştirmek için çaba göstermelidir. İhtiyaca yetecek sayıda asistan almalı, bunlara, Türk devrim biliminin amaçlarına uygun formasyon vermelidir. Asistan sınav jüri, Danışma Kurulunun göstereceği iki misli aday arasından üniversite Senatosunca seçilmelidir.